

MAKTABGACHA YOSHDAGI BOLALARGA HUQUQIY TARBIYA BERISHNING NAZARIY ASOSLARI

Abduvohidova Sitorabonu

JDPI, Maktabgacha ta'lim yo'nalishi talabasi

<https://doi.org/10.5281/zenodo.6626519>

Annotatsiya: Ushbu maqolada maktabgacha yoshdagi bolalarga huquqiy tarbiya berishning nazariy asoslari xaqida so'z borgan

Kalit so'zlar: huquqiy tarbiya, guruh shaxslariga, hatti – harakatlari, tushuntirish metodlari, masuliyatli vazifa, qonunlarga rioya qilish.

O'sib kelayotgan avlod huquqiy tarbiyasining xususiyatlari yangi jamiyatning o'z xarakteri, turmush tarziga asoslanadi. Ularning hammasi prinsipal jihatdan yangi, yanada murakkab muammolarni hal etish zaruriyatini taqozo qiladi.

Avvalo, huquqiy tarbiya yangi insonni kamol toptirishning samarali vositasi hisoblanadi. Qonunlar jamiyatimizning eng muhim axloqiy normalarini ifodalash bilan ayni bir vaqtda ushbu normalarning nafaqat e'lon qilinishi, Shu bilan birga real ta'minlanishining dalili bo'lib ham xizmat qiladi. Shu jihatdan olganda huquq qudratli tarbiya vositasi hisoblanadi. Huquqiy tarbiya-shaxsga nisbatan huquqiy ongini, huquqiy ko'rsatmalarni, qonunga itoatkor xulq-atvor ko'nikmalari va odatlarini shakllantiruvchi uyushgan, bir tizimli, aniq maqsadni ko'zlagan faoliyat yig'indisi. Huquqiy tarbiya - bu shaxsga nisbatan huquqiy ongini, huquqiy ko'rsatmalarni, qonunga itoatkor xulq-atvor ko'nikmalari va odatlarini shakllantiruvchi uyushgan, bir tizimli, aniq maqsadni ko'zlagan holdagi tasvir ko'rsatilishidir.

Shuni ta'kidlash kerakki, yaqin o'tmishda ham huquqiy tarbiyaga u haqiqatda sazovor bo'lishi kerak bo'lganidek darajada e'tibor berilmas edi. Pedagogikaga doir darsliklarda shaxsning aqliy kamoloti, mehnati, jismoniy, ma'naviy, estetik tarbiyasi haqida so'z borar ediyu, lekin huquqiy tarbiya xususida eslatilmasdi. Tarbiyaviy ishning mustaqil yo'nalishi tarzida huquqiy tarbiya yo'nalishining ajratib qo'yilmasligi o'sib kelayotgan avlodning ayrim qismi huquqiy ongi ahvoliga salbiy ta'sir ko'rsatmay qolmadi. O'zbekiston huquqiy davlat barpo etish sari qadam qo'yilib, bu yo'lda huquqiy tarbiya, huquqiy ongini takomillashtirish masalalariga katta e'tibor berib kelinmoqda. Bu masuliyatli vazifada mehnat jamoalarida, bilim maskanlarida va har bir shaxs bilan olib borish borasida ko'p qirrali ishlar qilinmoqda. Huquqiy tarbiyali bo'lish uchun har bir shaxs umumhuquq bilimiga, uni ongli ravishda qabul qilishga va huquqiy madaniyatni alohida bajarishga yetarli darajada huquqiy saboq olish kerak. Lekin hozirgi paytgacha huquqiy tarbiya tushunchasi, uning tushuntirish metodlari olimlarimiz tomonidan to'laligicha yoritilmagan. Huquqiy tarbiyaning keng va tor maonoda ko'rish mumkin. Keng maonoda butun jamoaning,

ko'pchilikning ongiga taosir ko'rsatishga qaratilgan tarbiya, tor maonoda esa alohida shaxsga, uning ongiga taosir etish yo'llari tushuniladi. Huquqiy tarbiya natijasida keng omma yoki shaxs o'z hatti – harakatlarining qonuniy ekanligini tushunsa, huquq tartibotni buzmaslikka harakat qilsa o'zini ongli ravishda, huquq normalariga rioya etgan holda boshqara olsa, maqsadga erishilgan bo'lib hisoblanadi. Demak, huquqiy tarbiya bu- tashkiliy ravishda muntazam olib boriladigan, aniq maqsadni ko'zlagan va shaxsga «guruh shaxslariga» taosir qila oladigan, ularda huquqiy ong, huquqiy bilim, qonunlarga rioya qilish xislatlarini vujudga keltiradigan harakatdir.

Xulosa qilib aytganda, jamiyat qonunlari o'zining dalzarbligini saklab qoladigan ilg'or va insoniy qoidalarni o'z ichiga olgan bo'ladi. Turgan gapki, o'z mohiyatini yo'qotgan normalar barham topadi, lekin ko'pgina narsalar saqlanib ham qolai. Avvalo, mehnat intizomiga, uning samaradorligini, unga nisbatan ijodkorona munosabatni ta'minlashga, iqtisodiy negizni mustahkamlashga, shaxsiy va ijtimoiy anfaatlarning uyg'un tarzda qo'shib olib borilishiga, odamlarning bir-biriga do'stona munosabatda bo'lishiga taalluqli va Shu kabi qoidalar yashab qoladi. Endi ular huquqiy norma, qonun sifatida bo'lmaydi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. Mirziyoyev Sh.M. Davlat maktabgacha ta'lim muassasalari xodimlarining ayrim toifalari mehnatiga haq to'lashni takomillashtirish chora-tadbirlari to'g'risida. 28.02.2018 y. PQ-3571.
2. Mirziyoyev Sh.M. Maktabgacha ta'lim tizimini yanada rag'batlantirish va rivojlantirish chora-tadbirlari to'g'risida. 05.04.2018 y. PQ-3651.
3. Ishmuhamedov R. Ta'limda innovatsiya. – T.: “Fan va texnologiyalar” nashriyoti, 2010.
4. Muslimov N.A., va boshqalar. Kasb ta'limi tarbiyachilarining kasbiy kompetentligini shakllantirish texnologiyasi/ Monografiya. – T.: “Fan va texnologiya” nashriyoti, 2013.